

SUB DESTINUL UNEI ISTORII ZBUCIUMATE

Răul ireversibil se instalează ca efect al întâmplărilor nedemne din lumea noastră anormală. Nerespectarea unor principii și reguli de conviețuire pașnică, lăcomia unora care încalcă orice morală, ideal și dreptul la viață duc la întărirea răului între oameni, de unde și întrebarea: oare răul nu se localizează în chiar inima omului? Cinismul și alienarea manifestate în disprețul convențiilor între nații până la înstrăinarea de sine a individului sunt termenii care oglindesc pe spații din ce în ce mai largi procese psihosociale și politice care n-au făcut și nu fac cinste epocii moderne. Destinele țărilor mici și ale oamenilor lor prea stau la îndemîna istoriei frământate și prea mult sunt supuse calvarului vieții. Cu asemenea gânduri am rămas după lectura cărții lui Vasile Filip *Victima își iartă călăul* (Iași, 2005), una dintre multele, tulburătoare și interesante scrieri ale înzestratului prozator ieșean.

La prima vedere, cele aproape 500 de pagini ale volumului, cu un corp mic de literă, nu prea par a avea menirea să ne atragă la citit, acum se caută, atît cît se mai caută, cărți de mici dimensiuni și esențiale ca substanță textuală. Numai că volumul despre care facem vorbire, odată început nu-l mai poți lăsa la o parte. Cele două mari capitole: *Duhul Siberiei* și *Moartea procurorului* ne introduc succesiv în lanțul evenimentelor, trăite pînă la limita suportabilității omenești, de care a avut parte eroina cărții-document. Dar iată, după mărturisirea autorului, cum a luat naștere această scriere: „Pe parcursul mai multor întâlniri, Nadejda (Teodora) mi-a povestit zbuciumata ei viață și mi-a pus la îndemîna un voluminos material documentar. Însemnări proprii și documente oficiale. Mie nu mi-a rămas decît să le studiez, să răscolesc mica mea arhivă, în care am găsit importante date ce țin de istoria cuprinsă în carte, apoi să meditez, să cîntăresc, să măsoar, să selectez și să adaug, după care să încep scrierea”.

Citești, citești, întorci pagină după pagină, participi cu toate simțurile la cele întîmplate, începe chiar să te doară părți ale corpului, mintea îți este răvășită, suferința altuia intră în suferința ta. Personajele cărții, din mijlocul cărora cea mai bătută de soartă are parte pe măsură de „atenția cuvenită”, dau contur construcției narative într-o împletire cu dialogul viu, firesc și simplu, un dialog care e un fel de model de reacție la mistificări și accentuează valorile morale în numele cărora ar trebui să apară respectul pentru adevăr, adevărul mult căutat. Cînd Nadejda (cu precizarea că ea nu-i alta decît fosta asistentă a academicianului profesor ieșean Vasile Pavelcu) își derulează povestirea cu însuflețire și durere dar și cu un fel de iertare a răului năpustit asupra oamenilor din preajma ei, mi-aduc aminte un scurt pasaj descris de Dumitru Crihan, fiul celebrului unionist Anton Crihan, într-un interviu din volumul *Oglinzile cetății* – dialoguri la Chișinău: „Basarabeni nu pot uita ușor de genocidul la care a fost supusă această frîntură de neam românesc, de gropile comune, de deportările în masă în Siberia, de foamea organizată, de toate ororile comise și de faptul că din 2,5 milioane am pierdut un milion de semeni de-ai noștri”.

Mult timp după lectura cărții lui Vasile Filip m-a urmărit imaginea de pe prima copertă – o bătrînică ce privește lumina de dincolo de crucea unei ferestre. „Doamne, seamănă cu mine”, îi trece prin minte. Da, Nadejda (Teodora) mai are puterea să privească spre un undeva în zare, dar nu cred că poate uita trecutul, nici nu trebuie uitat. El trebuie amintit pentru ca urmașii urmașilor ei să nu ignore istoria potrivnică, tocmai pentru a le fi mai bun viitorul. Această idee este, în fapt, obsesia care revine mai în toate cărțile cunoscutului scriitor ieșean. Asemenea cărți pot fi măcar speranțe într-un zbor spre o reală potențare a binelui și dreptății.